

VLADAS EIDUKEVIČIUS

VLADO EIDUKEVIČIAUS BLAUSIŲ SPALVŲ KOLORITO ŠVYTĖJIMAS

The Shining of the Dim Colors of Eidukevičius

SUMMARY

The article analyses the intellectual evolution, aesthetic attitudes and the main creative tendencies of Vladas Eidukevičius (1891–1941), one of the most prominent founders of Lithuanian national painting school in the first half of the 20th century. It focuses attention upon his relations with traditions of classical fine arts, impressionism, postimpressionism and expressionism. It discusses in details his favorite genres, paintings and the peculiarities of his means of expression. It treats Eidukevičius as a master of subtle coloring who expressed his talent by limited chromatic means.

SANTRAUKA

Straipsnis skirtas vieno iškiliausių XX a. pirmosios pusės lietuvių tautinės mokyklos kūrėjų Vlado Eidukevičiaus (1891–1941) intelektualinės evoliucijos, estetinių pažiūrų ir pagrindinių kūrybos tendencijų analizei. Ypatingas dėmesys sutelkiamas į šios asmenybės kūrybos santykių su klasikinės dailės, impresionizmo, postimpresionizmo ir ekspresionizmo tradicijomis tyrinėjimą. Detaliai aptariami svarbiausi jo pamėgti žanrai, juose sukurti kūriniai ir meninės išraiškos priemonių savitumas. Eidukevičius tekste traktuojamas kaip itin subtilus kolorito meistras, kurio meistriškumas pirmiausia skleidėsi ribotoje spalvinėje gamoje.

Vladas Eidukevičius (1891–1941), greta Konstantino Čiurlionio ir Aantano Samuolio, buvo vienas didžiųjų tra-

giško likimo, netelpančių į įprastines klasifikacijos schemas, mūsų XX a. pirmosios pusės tapybos meistrų. Neatsi-

RAKTAŽODŽIAI: Eidukevičius, lietuvių tapybos mokykla, modernėjimas, koloritas, spalva, peizažas, portretas.

KEY WORDS: Eidukevičius, school of Lithuanian painting, modernisation, color, landscape, portrait.

tiktinai šio menui atsidavusio, tarsi „ateivio iš kitos planetos“ dailininko gyvenimas ir kūryba apipinti daugybės spalvingų legendų. Vienišką mūsų dailės horizonte Eidukevičiaus figūrą galima priskirti negausiai autentiškų menininkų kastai, kurių, kaip ir jo dievinto Vang Gogho, tapiniuose emocionalių linijų ir spalvų energetikoje skleidžiasi apnuogintų nervų ir tragiškos, kraujuojančios kančia dvasios pėdsakai, o paveikslai tarsi tapomi kūrėjo gyvybinę energiją sekinančiu krauju.

Dailininko kelias į originalaus stiliaus formavimą buvo ilgas ir sudėtingas. Nors Eidukevičius siekė platesnio savo kūrybos pripažinimo, jis niekuomet perdėm atkakliai nesiveržė į parodų sales ir ne daug surengė personalinių parodų. Pirmas oficialus jo kaip dailininko debiutas įvyko 1911 m. Individualios parodos buvo surengtos Rygoje (1922, 1929), Paryžiuje (1928), Kaune (1932), Klaipėdoje (1933–1934) ir Palangoje (1939). Kaune gimęs Eidukevičius tik subrendęs grįžo į tėvynę, kurioje praleido su didžiulėmis pertraukomis (1939-aisiais metais jis klapojo užsienyje) tik 9 paskutiniuosius gyvenimo metus, kai pirmosiomis karo dienomis pakirstas kulkos, išėjo Anapolin. Taip pranašiškais tapo kažkada spontaniškai ištarti žodžiai: „Sugrįžau čia numirti“. Šiandien belieka apgailestauti, kad šis vienišius, niekuomet Lietuvoje neturėjęs nuolatinės tarnybos, skurdęs ir nuolatos jautęs lėšų stygių, už pragyvenimą atsilygindavęs paveikslais, tapė prastos kokybės sparčiai blunkančiais dažais, menkai rūpinosi savo

už maistą ir nakvynę dovanojamų, paliktų už skolas ar į privačius rinkinius pakliuvusių kūrinių likimu. Kas dabar nors apytikriai gali pasakyti, kiek šis nenuorama „amžinojo žydo“ prototipas, klajojęs Latvijos, Lietuvos, Rusijos, Vokietijos, Šveicarijos, Italijos, Ispanijos, Prancūzijos, Belgijos, Olandijos, Švedijos ir kitų Europos kraštų keliais, nugramzdino nežinomybėje savo drobių, piešinių? Iš gausaus nuolatos piešusio, tapiusio dailininko įvairiose Europos vietovėse išblaškyto kūrybinio palikimo iki nūdienos išliko sukataloguotų tik apie 400 portretų, peizažų, natūrmortų, teminių kompozicijų.

Eidukevičiaus sąlytį su Lietuva liudija ši glausta didžios simbolinės prasmės kupina ištara: „Dabar gyvensiu Lietuvoj, čia mano kraštas“. Jis vylėsi ir dėjo pastangų surasti savo vietą atgimusios Lietuvos kultūriniame gyvenime, troško dalintis sukaupta profesine dailininko patirtimi su Meno mokyklos auklėtiniais. Tai liudija iškalbingas autobiografinis fragmentas: „Savo tapybinį ir meno išsilavinimą, – teigia jis, – gavau užsienyje, dirbdamas tai Miunchene, tai Paryžiuje, tai vėl Italijoje, kur studijų protarpiais gaudavau užsakymų freskų, bažnytinių paveikslų, portretų ir t. t., tuo būdu uždirbdamas savo skurdžiam pragyvenimui [...]. Grįžau, manydamas įgytas žinias pašvęsti savo kraštui, bet, deja, mano kreipimasis į Meno mokyklą su pasiūlymais ten dirbti liko be pėdsakų – kitoks gi būdas sudaryti savo darbo sąlygas pasidarė dar skurdesnis nei užsienyje...“¹.

ASMENYBĖ, CHARAKTERIS, PSICHOPATOLOGINĖS APRAIŠKOS

Apie save dailininkas nemėgo kalbėti, o daugelio jį pažinojusių žmonių užfiksuoti gyvenimo ir kūrybinės biografijos faktai ne visuomet patikimai dokumentuoti. Yra žinoma, kad netrukus po dailininko gimimo Kaune šeima persikėlė į Latviją, kur jo tėvas dirbo dvare. Skurdžias žinias apie Eidukevičiaus vaikystę ir dailės studijas aptinkame jo rašytoje glaustoje autobiografijoje. „Gyvendamas Rygos pakraštyje prie Dauguvos, iš jaunų dienų turėjau palinkimą piešti. Piešdavau laivų ir upių paveikslus, kuriuos padovanodavau savo draugams ir pažįstamiems. Vėliau, – rašė jis, – kai mano piešiniai ėmė kreipti į save dėmesį, pradėjau gauti užsakymus įvairių fotografijų padidinimams ir tuomet pradėjau vartoti dažus. Turėdamas 15 metų amžiaus, įstojau į dailininko Borcherto studiją Rygoje, o vėliau perėjau į Dailės mokyklą pas J. Rozentalį. Pas juos man tekdavo daryti ir klasikinių paveikslų kopijas, kurias savo pastangomis pardavęs, pelnydavau lėšų pragyvenimui ir visą laiką skirdavau piešti paveikslams iš gamtos. Pasirinkdamas daugiausia upių siužetus.“²

Eidukevičius, anot daugelio amžininkų liudijimų, buvo originali impulsyvas, o neretai ir šakoto charakterio asmenybė, kuri menkai paisė respektabilioje Laikiniosios sostinės kultūrininkų bendruomenės dalyje nusistovėjusių gyvenimo ir elgesio normų. Svarbiausia jam buvo kūryba, tiksliau pasakius, tos kūrybos problemos, su kuriomis jis susidurdavo ir sprendavo šią konkrečią būties akimirką. Bendravusių su Eidukevičiumi žmonių piešiamuose dailininko portretuose pabrėžiama aukšto ūgio, tvirto sudėjimo

figūra, atvira plati svajotojo kakta, vaikiškos šviesiai mėlynos akys, valingas, rusvais šeriais apžėlęs smakras. Jis kalbėjo lietuviškai, įmaišydamas rusų, vokiečių, prancūzų kalbos žodžius. Savo charakterio gaivališkumu, aistra, nervingumu, skrybėle, šviesiai rusvais plaukais, apšėpusia barzda panašėjo į vieną savo dievaičių V. Van Goghą, kurio spalvos žavesio „jis negalįs pasiekti“.

Amžininkų atsiminimuose aprašoma daug gyvenimiškos biografijos epizodų, kai dailininkas pasinėręs į savo vidinių išgyvenimų, vizijų pasaulį, įsigilinęs į jam šią būties akimirką rūpimus dalykus neadekvačiai reaguodavo ar visiškai nepaisydavo aplinkinių. „Kol nepažinojau Eidukevičiaus kaip dailininko, – rašo J. Čiurlionytė, – truputį būgštavau dėl jo keisto elgesio, tačiau netrukus jis pradėjo ryškėti kaip labai įdomi ir gili menininko asmenybė [...] Iš viso jam negalima taikyti jokio štampos, nes jis tuojau iš jo išsiveržtų, tai netikėtų rūsčiu žvilgsniu, tai geraširdiška šypsena, tai vėl ironišku kvatojimu arba paradoksu, o taip pat absoliučios vienatvės sielvartu arba džiaugsmu. Jis turėjo savo vidinį, nepralaužiamą sieną apdraustą menininko pasaulį, į kurį kartais kiti vogčiom tegalėjo įsibrauti. O kartais tai padaryti būdavo nesunku, nes Eidukevičius garsiai su savimi kalbėdavo. Ne tik su savimi, bet kai kada ir su nematomu priešu, su kuriuo diskutuodavo ir netgi plūsdavosi. Koloritas, spalvų pasaulis spindėdavo ne tik jo paveiksluose, bet ir vaikiškoje šypsenoje, kai jis kalbėdavosi su Rembrandtu, Renuaru arba Sezanu. Daug kalbėdavo apie Van Gogą“³.

MENINIS IŠSILAVINIMAS IR SANTYKIS SU ĮSIVAIZDUOJAMUOJU MENO PASAULIU

Turtingas meno kūrinių pasaulis Eidukevičiui, greta gamtos, buvo artimiausia būties stichija. Jis domėjosi literatūra, muzika, meno istorija, pakiliai ir užsidedęs kalbėdavo apie meno svarbą, didžiųjų menininkų vizijas ir jų bei savo kūrybinius polėkius. Negausiam kuprinės багаže kruopščiai saugojo pagrindinį turtą: gražiai įrištą meno istoriją prancūzų kalba su daugeliu nespaltotų reprodukcijų ir du labai puošnius balta oda įrištus Dantės raštų toms prancūzų kalba – poezijos rinkinį ir *Dieviškąją komediją*. Tik prispaustas visiško skurdo skausmingai išsiskyrė su šiomis savo brangenybėmis. Eidukevičiaus gyvenime neabejotinai svarbus vaidmuo teko muzikai, kuri sunkiomis gyvenimo akimirkomis jam teikdavo paguodą. „Eidukevičius mėgo muziką, ypač J. S. Bacho vargonų kūrinius – eidavo klausytis į bažnyčią. Labai mėgo Čiurlionį – paveikslus ir muziką. Sakė, kad pavydi Čiurlioniui – jis sugebėjo muziką išreikšti tapybos priemonėmis. Apie save kalbėjo: „Aš norėčiau spalvomis išlieti muziką, kurią jaučiu, bet ji į mane tik įeina, o neišeina“. Labai mėgo C. Debussy, kartais, jo kūrinių pasiklausęs, eidavo tapyti, išreikšti patirtą įspūdį, bet nesisekdavo – po kurio laiko viską užtepėdavo. Pasakojo, kad Čiurlionis jam sukelia minčių, kad stengiasi į šio dailininko kūrybą giliau įsismelkti. Eidukevičius Čiurlionį suprato, matyt, jo ir savo likimuose matė nemažai bendro [...] Minėdavo V. Van Goghą, P. Gauguiną, artimi jam buvo prancūzų impresionistai, do-

mėjosi klasikais – veržėsi į Dreždeną, į galeriją. Jam nerūpėjo butas, apranga – jeigu turi kiek pinigų, tai važiuoja klajoti po Europos muziejus“⁴.

Keliaudamas po įvairias Vakarų ir Centrinės Europos šalis, jis siekė kompensuoti sistemingo humanitarinio ir meninio išsilavinimo trūkumus. Dailininką, atrodo, slėgė tai, kad neturėjo geros tapybos mokyklos. Kankino menkavertiškumo kompleksas – jausdavo nepadaręs, ką norėtų, ką užsimojo. Kaip liudija J. Keliuotis, jis suvokė ir aukštai vertino tapytojui itin svarbų savo amato profesinių subtilybių įvaldymą. „Gerai neįsisavinęs meno amato, didesnio meistriskumo nelaimėsi, – teigė jis. – Kada siekiama tik originalumo, visiškai ignoruojant meno amatą ir tūkstančiais metų sukurtas meno tradicijas, įklimpstama į diletantizmą ir nemokšiskumą, į meno profanaciją“⁵. Muziejinėse studijose jis regėjo svarbią dailininko profesinio tobulėjimo, estetinio skonio lavinimo priemonę. Todėl pagrindinė profesinio meistriskumo tobulinimo mokykla Eidukevičiui buvo didieji Vakarų muziejai, kuriuose jis ieškojo „tikrų dailininkų“, studijavo jo dėmesį pavergusių praeities meistrų šedevrus, mokėsi kompozicijos, spalvos, linijos, kolorito subtilybių. Jis daugiausia laiko muziejuose praleisdavo įdėmiai studijuodamas Giotto, Rembrandto, D. Velázquezo, V. Tiziano, P. Veronese, C. Corot, A. Renoiro, V. Van Gogho, P. Cézanne'o tapybos stilius. Aistringai kalbėjo apie Čiurlionį, Rembrandtą, Velázquezą, Van Goghą. Įvairių epo-

chų ir šalių dvasiškai artimiausių meistrų dailės laimėjimai, charakteringi stiliaus bruožai tarsi pradinės žaliavos elementai

susiliejo jo tapybinėje estetikoje, kurioje vyravo polinkis į modernias posezanines dailės formas.

KŪRYBA IR TAPYBOS STILIUS

Eidukevičiaus brandaus „lietuviško“ tarpsnio kūrybinis palikimas yra vienu ir tuo pačiu metu vientisas stiliaus požūriu ir įvairus savo konkrečiomis saviraiškos formomis, erdviniais, spalviniais, šviesos ir tamsos, koloritiniais, kompoziciniais ir kitais sprendimais. Paskutinįjį gyvenimo tarpsnį Lietuvoje Eidukevičiaus dailė įgavo daugmaž aiškiai apibrėžtą tapybinį stilių, kuriame pirmiausia į akis krinta savita subtili kolorito kultūra, švytinčių ir kartu apiblukusių spalvų magija, ekspresyvus spontaniškas potėpis. Daugelis specifinių jo brandaus „lietuviško“ periodo tapybos bruožų tiesiogiai siejasi ne tik su specifine dailininkui būdinga tapymo maniera, tačiau ir su konkrečiomis skurdžiomis ir nepatvariomis tapymo priemonėmis.

Kalbant apie brandaus ketvirtajame dešimtmetyje išryškėjusio Eidukevičiaus tapybinio stiliaus savitumą visų pirma tikriausiai reikia kalbėti apie impresionistinei tapybos tradicijai svarbias estetiškes kategorijas: šviesos, spalvos, kolorito, apšvietimo, atmosferos, tiesioginio spalvingos tikrovės įspūdžio perteikimo

subtilybes. Eidukevičius puikiai suvokia spalvos, faktūros ir medžiagiškumo svarbą tapyboje, jis tarsi pagrindinę dėmesį sutelkia į kolorito, šviesos ir jautriausių neplačios gamos spalvinių vibracijų perteikimą. Jo brandžiuose kūrinuose pinasi ypatingas spalvos ir kolorito jautrumas su iš nevaržomo temperamento išplaukiančiu tapymo maneros spontaniškumu, kartais netgi šiurkštumu, grubumu, kurio įspūdį sustiprina spontaniškas kūrybinis procesas. Šį charakterio vitališkumo sąlygotą nervingumo, nerimasties įspūdį sustiprina judančios, virpančios jo tapinių platinės formos, gausios faktūros, storais dažų iš įvairių pigmentų sluoksniais klojamos spalvos. Medžiagiškumas, matiniai storų faktūrų sluoksniai, smulkus grūdėtumas, taškuoti impresionistiniai ir platūs grubūs potėpiai čia papildo vienas kitą ir padeda išgauti Eidukevičiaus tapymo stiliui būdingą švytinčių ir prislopintų tonų virpėjimą ir kartu harmoningą jų sąveiką. Jo paveiksluose visuomet vyrauja daugiau ar mažiau šviesių spalvų koloristinė darna.

PORTRETINĖ TAPYBA

Išskirtinis Eidukevičiaus dėmesys autportretui ir apskritai portretinei kūrybai tiesiogiai siejasi su tarpukariu stiprėjančiomis meno intelektualėjimo, psichologizacijos, savianalizės apraiškomis,

kurios visuomet tiesiogiai siejasi su visuomenėje ryškėjančiais socialiniais konfliktais, susvetimėjimo stiprėjimu, nesąmoningu dailininkų noru pasinerti į pasąmonės gelmes, žmogaus vidinį

dvasinį pasaulį. Šiuo požiūriu Eidukevičius nėra vienišas, o jo autoportretai savo jautriu psichologiškumu siejasi su jam dvasiškai artimų A. Samuolio ir J. Vienožinskio kūriniais. Per savo gyvenimą Eidukevičius sukūrė nemažai autoportretų. Pradedant jaunystėje Rygoje tapytu jo „Autoportretu“ (1920), šio žanro kūrinių išliko devyni. Dailininko autoportretams būdingas aštrus savikritiškas, analitinis žvilgsnis, savo dvasios trapumo ir pažeidžiamumo apnuoginimas. Pirmajame „Autoportrete“ į mus žvelgia jaunas ambicingas jaunuolis, kuriam visas daug ateities vilčių teikiantis gyvenimas dar atrodo prieš akis. Po to eina daug kitų autoportretų, kuriuose regimas ne tik augantis profesionalumas, tačiau ir nelengvo klajokliško gyvenimo palikti pėd-

sakai. Šiuo požiūriu itin svarbus etapis „Autoportretas su skrybėle ir teptukais“ (1935). Šis maksimaliai apibendrintas, paprasto kompozicinio sprendimo autoportretas kupinas nerimasties ir psichologinės įtampos. Paprastą kompozicinį sprendimą neįtikėtinai praturtina subtili švytinčių apiblėsusių spalvų gama. Kaip liudija dailininko „lietuviškuoju“ periodu sukurti paveikslai, jis yra neabejotinai labiausiai psychologizuotų Lietuvos tapyboje autoportretų autorius.

Greta autoportretų jis sukūrė daug skirtingų portreto žanrui priskiriamų paveikslų. Jo sukurtų portretų skalė ganėtinai plati – nuo paprastų jį supusių kaimo ir miesto žmonių iki garsių to meto Lietuvos menininkų bei kultūros veikėjų („Konstantinas Glinskis“ (1934), „Profe-

sorius Mykolas Romeris“ (1934), „Petras Rimša“ (1939). Pastarieji pirmiausia siekia perteikti psichologinį portretuojamųjų asmenybių charakterį. Tai itin ryšku Glinskio portrete, iš kurio į mus žvelgia kupinos gelmės ir paslaptingo šios asmenybės akys. Paveikslas išsiskiria puikiu kompoziciniu sprendimu, jo išbaigtumą tarsi įtvirtina beveik visuomet dailininkų neišbaigtų rankų nebuvimas.

Tačiau Eidukevičiaus sukurtų portretų įsivaizduojamoje galerijoje akivaizdžiai vyrauja jam dvasiškai artimiausi moteriški personažai: „Moteris su raudona suknele“ (apie 1933–1934), „Moteris su gėlių puokšte“ (apie 1934), „Mergaitė su ramunėmis“ (apie 1935), kurie sudaro ženklią jo portretinės kūrybos dalį. Būtent moterų portretuose išryškėja savita Eidukevičiaus tapybai būdinga lyriškumo ir formos dekoratyvumo sintezė. Portretuose dailininkas atsiskleidžia kaip puikus vientisos kompozicijos meistras. Vienu brandžiausių Eidukevičiaus por-

trėtinės tapybos pavyzdžių „Moteris su gėlių puokšte“ į akis krinta meistriškas dailininko įvairių detalių sujungimas į harmoningą visumą. Portretas, kuriame keistai susipina ekspresyvi drabužių tapybos maniera plačiu gaivališku potėpiu su neutraliai santūriu fonu, išsiskiria ypatinga rimtimi ir priešingų tapybos būdų subalansavimu.

Daugelyje paprastas moteris vaizduojančių paveikslų Eidukevičius pirmiausia pabrėžia jų vaisingumą ir moteriškumą išryškinančias žemiškas valstietiško grožio idealo puses. Charakteringas jo portretinės tapybos bruožas, į kurį iškart turėtų atkreipti dėmesį atributacijos specialistai, tai jo portretams būdingas rankų neišbaigtumas. Ši daugeliui portretistų labai svarbi, padedanti geriau perteikti psichologinį portretuojamo žmogaus charakterį detalė Eidukevičiaus portretinės tapybos estetikoje tarsi tampa trečiaeilė, trukdanti jam itin svarbios vaizdinio visumos perteikimui.

SANTYKIS SU GAMTA, PEIZAŽAI, GAMOS VAIZDAI IR KAUNO PANORAMOS

Gamta dailininkui buvo svarbus, jei ne pagrindinis jo tapybinės estetikos išeities taškas. Eidukevičių itin žavėjo Pietų Prancūzijoje jo suvoktos impresionistų ir postimpresionistų plenerinio tapybos metodo galimybės perteikiant gamtos spalvų priklausomų nuo šviesos, apšvietimo įvairovę. Santykis su natūra, jos spalvų, formų įvairovę jį tarsi hipnotizavo, išjudindavo kūrybines galias. Spalva jam tiesiogiai siejosi su nuotaika, emociiniu santykiu su konkrečiais gamtos reiškiniais ir objektais. Tapydamas gamtoje, jis siekė perteikti įvairių vaizduojamų

motyvų charakterį, jų apšvietimo, lokalių spalvų ir refleksų sąveikos įvairovę, atskleisti savo emocinį santykį su vaizduojamaisiais objektais, išryškinti vaizduojamų daiktų, žmogaus figūrų apimtis, jų erdvinis ir spalvinis santykius su kitais drobėje vaizduojamais objektais. Iš čia plaukė siekis praturtinti savo paveikslų koloritą įvairiausiomis formaliomis faktūrų, linijų, spalvinių dėmių teikiamomis meninės išraiškos galimybėmis.

Jo įvairiais metų laikais tapytos Kauno panoramos iškelia ne tiek paties miesto architektūrinių akcentų, o pirmiausia

dingingos miestą supančios gamtinės erdvės grožį, kuriame gamtos traktavimas tiesiogiai siejasi su paties tapytojo kūryboje išgyvenamomis įvairiomis nuotakomis. Netgi jo garsieji Kauno miesto panoraminiai peizažai, kurie tarsi turėtų vaizduoti urbanizuotą pasaulį, pirmiausia skamba kaip didingas himnas Kauną gaubiančioms ir tarp namų nuolatos išnyrančioms pirmapradžio gamtos grožio apraiškoms. Jo sukurti panoraminiai Laidinosios sostinės paveiksai („Kauno vaizdas nuo Žaliakalnio“ (1933), „Kaunas žiemą iš Aleksoto“ (1934), „Kauno vaizdas nuo meno mokyklos“ (1934) ir kiti panašūs iš aukšto regėjimo taško ta-

pyti paveiksai yra savotiškas himnas gimtojo miesto grožiui.

Bene kukliausia Eidukevičiaus kūrybinio palikimo dalis siejasi su natiurmortais. Jų išliko nedaug, tačiau tai dažniausiai tiesiogiai su jo meile gamtai susijusios gėlės, kurios tarsi turėjo dailininkui savitą užslėptą prasmę. Gėlės kaip svarbus vaizdinės dailininko sistemos elementas taip pat neretai aptinkamas portretuose ir figūrinėse kompozicijose, kurių jis sukūrė palyginti nedaug, tačiau būtent jos atskleidžia išlavintą Eidukevičiaus kompozicijos jausmą, sugebėjimą surasti harmoningą santykį tarp skirtingų paveikslo komponentų.

POST SCRIPTUM

Eidukevičiaus asmenybė ir kūryba paliko gilų rėžį mūsų dailės istorijoje. Retrospektyviai žvelgdami į mūsų dailės nueitą kelią, Eidukevičių galime statyti į vieną eilę su iškiliausiais mūsų XX a. pirmosios pusės tapybos meistrais – M. K. Čiurlioniu, J. Vienožinskiu, A. Samuoliu, P. Kalpoku, A. Galdiku, V. Vizgirda, A. Gudaičiu. Jis buvo tarsi jungiamoji grandis tarp mūsų tautinės tapybos mokyklos kūrėjų M. K. Čiurlionio, J. Vienožinskio ir naujos modernistinės tapybos kelią pasirinkusios *arsininkų*

kartos. Glaudžiai susijusi su Vakarų dailės modernėjimo procesais, Eidukevičiaus kūryba analogiškai veikė lietuviškosios tapybos raidą. Šis individualistas buvo greta tų dailininkų, kurie sukilo prieš ilgai viešpatavusias išsismususias, šablonėjančias realistinės tapybos tradicijas, ir įvesdamas modernios estetikos principus kūrybiškai sprendė naujus kompozicinius, plastinius, spalvinius uždavinius, kurie formavo modernios tautinės Lietuvos tapybos mokyklos veidą.

Literatūra ir nuorodos

- ¹ Suveizdienė G. Konsulo 20 frankų... // *Tiesa*, 1966, rugsėjo 17 d., Nr. 218.
- ² Dailininko autobiografija saugoma Lietuvos Dailės muziejaus archyve, cit. pagal. Gudynas P. Įvadinis straipsnis [Pratarmė] // *V. Eidukevičius. 24 reprodukcijos*, Vaga, Vilnius, 1968, 5.

- ³ Jadvyga Čiurlionytė. *Kasdieniai darbai*. – Vilnius: Vaga, 1984, p. 141–142.
- ⁴ Vladas Žukas. *Margi gyvenimo puslapiai. Salomėja ir Jonas Aleksos*. Vilnius: Ogamas, 2003, 92.
- ⁵ Cit. pagal. Jonas Keliuotis. Susitikimai su Eidukevičiumi // *Kultūros Barai*, 1968, Nr. 7, p. 42.

Prof. dr. Antanas Andrijauskas
Vilniaus dailės akademija

Vladas EIDUKEVIČIUS. *Peizažas*. 1935. Drobė, aliejus. 37 × 45 cm
Lietuvos dailės muziejus. Fotografas Antanas Lukšėnas

Vladas EIDUKEVIČIUS. *Korsikos kalnai*. 1935. Drobė, aliejus. 59,5 × 69 cm
Lietuvos dailės muziejus. Fotografas Antanas Lukšėnas

Vladas EIDUKEVIČIUS. *Kaunas žiemą iš Aleksoto*. Apie 1935. Drobė, aliejus. 72,5 × 104,5 cm
Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus. Fotografė Rimantė Ropytė

Vladas EIDUKEVIČIUS. *Kauno panorama*. Apie 1933. Drobė, aliejus. 62 × 77 cm
Lietuvos dailės muziejus. Fotografas Antanas Lukšėnas

Vladas EIDUKEVIČIUS. *Moteris su gintarais*. Apie 1932. Drobė, aliejus. 35 × 45 cm
Lietuvos dailės muziejus. Fotografas Antanas Lukšėnas

Vladas EIDUKEVIČIUS. *Moteris su vaikais (V. Karužienė su vaikais)*. 1935(?) Drobė, aliejus. 50 × 70 cm
Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus. Fotografas Audrius Kapčius

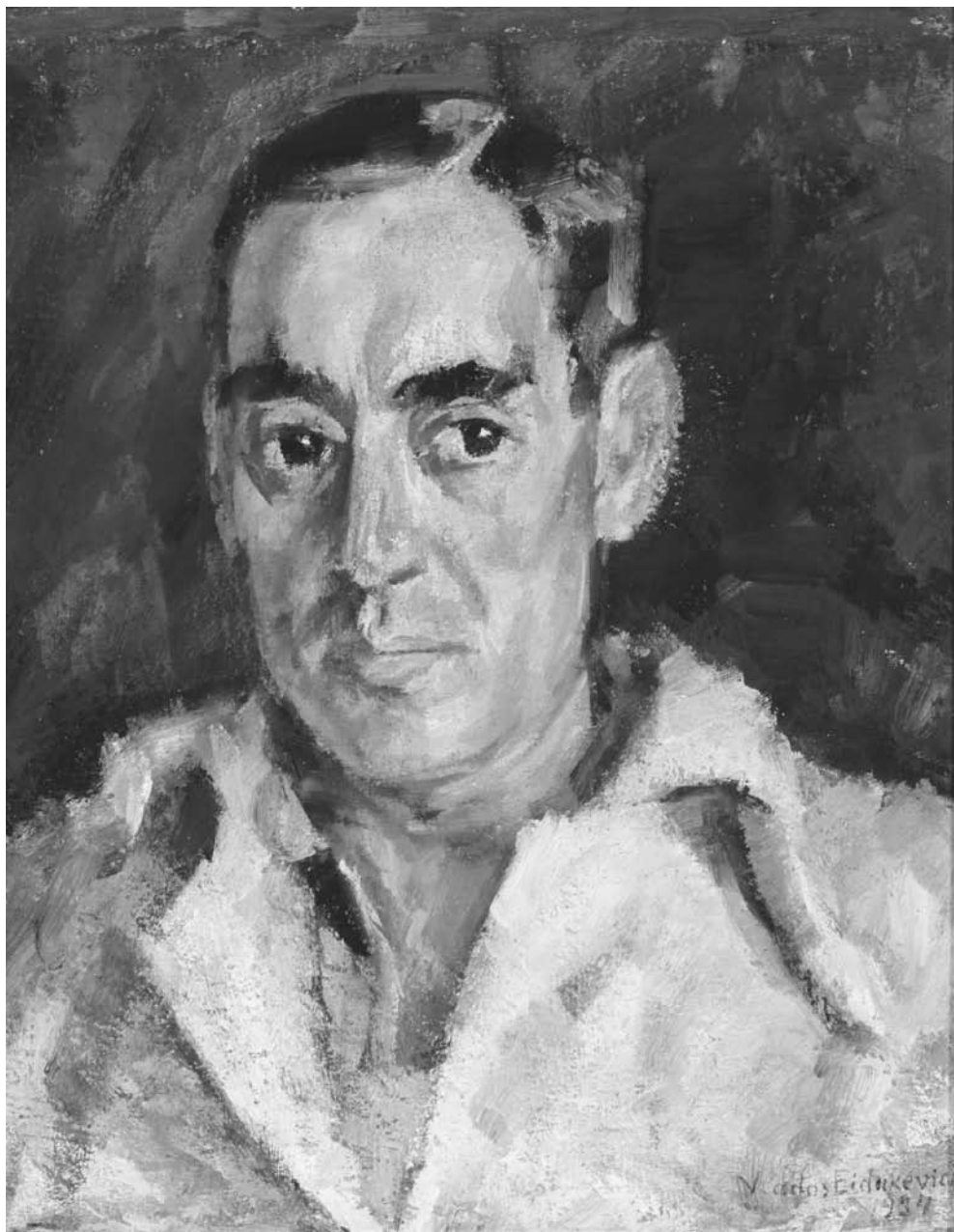
Vladas EIDUKEVIČIUS. *Juozo Keluočia portretas*. 1933. Drobė, aliejus. 74 × 74 cm
Lietuvos dailės muziejus. Fotografas Antanas Lukšėnas

Vladas EIDUKEVIČIUS. *P. Rimšos portretas*. 1937. Drobė, aliejus. 60,5 × 75 cm
Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus. Fotografas Audrius Kapčius

Vladas EIDUKEVIČIUS. *Moteris siuvėja*. 1935. Drobė, aliejus. 45 × 37 cm
Lietuvos dailės muziejus. Fotografas Antanas Lukšėnas

Vladas EIDUKEVIČIUS. *Režisieriaus Konstantino Glinskio portretas*. 1934. Drobė, aliejus. 46 × 38 cm
Lietuvos dailės muziejus. Fotografas Antanas Lukšėnas